รูปแบบการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

A MODEL FOR DEVELOPING SCHOOL ADMINISTRATION TOWARDS EXCELLENCE IN OPPUTUNITY EXPANSION SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION IN LOWER NORTHEAST 1

[1]อนุศาสน์ มวมขุนทด, [2]สงวนพงศ์ ชวนชม, [3]สมบูรณ์ ตันยะ และ [4]วรสิทธิ์ รัตนวราหะ

[1]Anusart Muamkhunthod, [2]Sanguanpong Chaunchom, [3]Somboon Tanya And [4]Worasit Rattanavaraha

มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล, ประเทศไทย

Vongchavalitkul University, Thailand

[1]anusart8155@gmail.com

Received : December 13, 2024; **Revised** : March 14, 2025; **Accepted** :April 29, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 2) สร้างรูปแบบการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น

[1] นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

[3] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

[4] อาจารย์ ดร. หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

พื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 และ 3) ประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพการบริหารสถานศึกษาภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดและแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) พบว่า มีการดำเนินงานตามกรอบการดำเนินงานการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาและครอบคลุมกับการบริหารสู่ความเป็นเลิศทั้ง 6 ด้าน คือ 1) การนำองค์กร 2) การวางแผนกลยุทธ์ 3) การจัดการบุคลากร 4) การบริหารและการปฏิบัติงาน 5) การวัดประเมินผลการปฏิบัติงาน และ 6) ผลลัพธ์ 2. รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผลของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) สาระสำคัญของรูปแบบ แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ (1) ส่วนที่ 1 ประเด็นการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ (2) ส่วนที่ 2 กระบวนการ/วิธีการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ (3) ส่วนที่ 3 โครงการสำหรับการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ 4) การนำรูปแบบสู่การปฏิบัติ และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3. ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 พบว่า ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : รูปแบบการพัฒนา, การบริหาร, ความเป็นเลิศ

Abstract

The objectives of this research were: 1) To study the current conditions and administrative approaches towards excellence in opportunity expansion schools under the Office of the Basic Education Commission in Lower Northeastern 1; 2) To create a model for developing school administration towards excellence in opportunity expansion schools under the Office of the Basic Education Commission in Lower Northeastern 1; and 3) To assess the feasibility and benefits of the school administration model towards

excellence in opportunity expansion schools under the Office of the Basic Education Commission in Lower Northeastern 1. The research findings were as follows: 1. The current conditions and administrative approaches towards excellence in opportunity expansion schools that implemented best practices were aligned with the administrative framework of opportunity expansion schools and covered six areas of administration towards excellence: 1) Leadership, 2) Strategic Planning, 3) Personnel Management, 4) Operations and Administration, 5) Performance Measurement and Evaluation, and 6) Results. 2. The school administration model towards excellence in opportunity expansion schools under the Office of the Basic Education Commission in Lower Northeastern 1 consists of five parts: 1) Principles and Rationale, 2) Objectives, 3) Core Components, which are divided into three sections: (1) Development issues in school administration towards excellence, (2) Processes/Methods for developing school administration towards excellence, and (3) Projects for administrating schools towards excellence; 4) Implementation of the model; and 5) Conditions for success. Experts evaluated the model's appropriateness, with the overall average rating being at the highest level. 3. The feasibility and benefits assessment of the administration model towards excellence in opportunity expansion schools under the Office of the Basic Education Commission in Lower Northeastern 1 found that the overall average rating for both feasibility and benefits was at the highest level

Keywords: Model Development, Management, Excellence

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 กำหนดให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาไทยในด้านสิทธิเสรีภาพของบุคคลอย่างเสมอภาคกันในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี อย่างต่อเนื่อง มีคุณภาพโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายและการจัดการศึกษาดังกล่าวจะต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นและเอกชน เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชนให้ประชาชนมีส่วนร่วมและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หลักการสำคัญดังกล่าวตรงกับแนวคิดหลักในการจัด การศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) โดยทุกคนทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (All for Education) อันเป็นหลักการพื้นฐานที่ได้รับการยอมรับทั่วโลกจากการปฏิรูปการศึกษาครั้งนี้

นอกจากจะเน้นการปฏิรูประบบและกระบวนการจัดการศึกษาแล้ว ยังเน้นในส่วนที่เป็นแนวทางหลักการโครงสร้างและระบบบริหารให้เป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุน การปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบให้บรรลุวัตถุประสงค์ คือคุณภาพการศึกษาด้วย เหตุนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 จึงกำหนดสาระการปฏิรูปให้ครอบคลุมทุกด้าน เช่น เป้าหมายและหลักการ สิทธิและโอกาส ระบบการศึกษา แนวทางการจัดการศึกษา โครงสร้างการบริหารจัดการคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา งบประมาณทางการศึกษาและสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เป็นการปฏิรูปเพื่อให้มีเอกภาพด้านนโยบาย มีความหลากหลายในทางปฏิบัติโดยยึดหลักการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ มีการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา ยึดหลักการส่งเสริมมาตรฐานและพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ให้บุคคล ครอบครัว องค์กร ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นมี ร่วมในการจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547, น.3-4)

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 เป็นแผนที่วางกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศไทยโดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพพัฒนาคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ

แนวคิดการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติยึดหลักสำคัญในการจัดการศึกษาประกอบด้วย หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for all) หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) และหลักการมีส่วนร่วมของสังคม (All For Education) อีกทั้งยึดตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goal : SDGs 2030) โดยนำยุทธศาสตร์ชาติมาเป็นกรอบความคิดสำคัญในการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ (แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579, บทสรุปผู้บริหาร)ความเป็นเลิศมีความสำคัญในการสร้างศักยภาพในการแข่งขันให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงจากสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์การเพื่อก้าวเป็นผู้นำในการบริหารจัดการศึกษาโดยอาศัยความเป็นผู้นำของผู้บริหาร สามารถเป็นแบบอย่างในวิธีการปฏิบัติตนที่เป็นเลิศที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรที่ประสบความสำเร็จ มีผลงานโดดเด่นเป็นที่ยอมรับ มีรูปแบบของความเป็นเลิศ (Model of Excellence) หรือสิ่งที่ดีกว่าหรือเหนือกว่าปกติธรรมดาและหลายประเทศมีการกำหนดเกณฑ์ความเป็นเลิศและรางวัลคุณภาพแห่งชาติของประเทศต่างๆ โดยเฉพาะในประเทศที่พัฒนาแล้วมีการพัฒนารูปแบบเพื่อใช้เป็นแม่แบบการบริหารคุณภาพระดับโลก ในแต่ละรูปแบบของรางวัลคุณภาพแห่งชาติของ

ประเทศต่างๆ มีจุดมุ่งหมายที่เน้นแตกต่างกันประกอบด้วยองค์ประกอบและประเด็นย่อยรวมทั้งระบบการให้คะแนนที่แตกต่างกัน เพื่อให้องค์กรเป็นที่ยอมรับจากองค์กรต่าง ๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งสื่อถึงความเป็นเลิศในการบริหารจัดการที่ประสบความสำเร็จเหนือกว่าธรรมดา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 ก.)

จากสภาพปัญหาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่ ประสบปัญหาที่คล้ายคลึงกันใน 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านความพร้อมทางปัจจัยของโรงเรียน และด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน ซึ่งในด้านการเรียนการสอนนั้น พบว่า ครูส่วนใหญ่ขาดทักษะในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน ครูสอนไม่เต็มเวลาและสอนไม่เต็มความสามารถ เพราะมีภารกิจอื่นที่นอกเหนือจากการเรียนการสอนที่ครูต้องปฏิบัติทั้งจากสังกัดเดียวกันและต่างสังกัด หลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ไม่ค่อยสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน สื่อการเรียน การสอนและแหล่งเรียนรู้มีจำกัด ซึ่งมีสาเหตุมาจากโรงเรียนได้รับงบประมาณน้อย สื่อ เทคโนโลยีและการสื่อสารที่ใช้อย่างจำกัด และที่โรงเรียนมีอยู่ก็ไม่สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในท้ายที่สุดก็ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำไปด้วย ส่วนในด้านการบริหารจัดการที่ผ่านมา ผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดทักษะในการบริหารจัดการโรงเรียน ซึ่งมีบริบทที่ต่างไปจากโรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญ การใช้ข้อมูลสารสนเทศและนำผลของการประเมินงานโครงการมาใช้วางแผน ปรับปรุง พัฒนางาน ยังมีน้อยโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ส่งเสริมให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนได้พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการ และการเรียนการสอนสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาตามบริบทของโรงเรียนตนเอง ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการและการเรียนการสอน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550,น.15-20)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

3. เพื่อประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1.ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1,026 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ปีการศึกษา 2566 กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยสุ่ม จากการใช้ตารางประมาณกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan ได้กลุ่มตัวอย่าง 285 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random sampling) โดยมีขั้นตอนการสุ่ม ดังนี้

1.1 สุ่มสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดละ 1 เขต ยกเว้นจังหวัดนครราชสีมา ได้ 2 เขต ได้แก่ สพป.นครราชสีมา 2 เขต, สพป.ชัยภูมิ 1 เขต, สพป. บุรีรัมย์ 1 เขต และ สพป. สุรินทร์ 1 เขต รวมเป็น 5 เขต

1.2 สุ่มโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในแต่ละสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตามข้อ 1 ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา 110 โรงเรียน, จังหวัดชัยภูมิ 45 โรงเรียน, จังหวัดบุรีรัมย์ 68 โรงเรียน และจังหวัดสุรินทร์ 62 โรงเรียน รวมเป็น 285 โรงเรียน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน และหัวหน้างานฝ่ายวิชาการ จำนวน 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูลแต่ละโรงเรียน จำนวน 2 คน รวมผู้ให้ข้อมูลจากโรงเรียนจำนวน 285 โรงเรียน จำนวนทั้งสิ้น 570 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามสภาพและแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

ตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

ตอนที่ 3 แบบประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยรวม รายด้านเพื่อนำไปอธิบายข้อมูลในรูปแบบตารางต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ รูปแบบการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ดังแสดงในตาราง 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ โดยภาพรวมและรายด้าน

สภาพการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการนำองค์กร	4.64	0.36	มากที่สุด
2. ด้านการวางแผนกลยุทธ์	4.62	0.39	มากที่สุด
3. ด้านการจัดการบุคลากร	4.58	0.38	มากที่สุด
4. ด้านการบริหารและการปฏิบัติงาน	4.55	0.46	มากที่สุด
5. ด้านการวัดประเมินผลการปฏิบัติงาน	4.54	0.43	มากที่สุด
6. ด้านผลลัพธ์	4.53	0.46	มากที่สุด
ภาพรวม	**4.58**	**0.34**	**มากที่สุด**

จากตาราง 1 พบว่า สภาพการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.58) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากเป็นอันดับแรกได้แก่ ด้านการนำองค์กร ($\overline{X}$ = 4.64) รองลงมาคือ ด้านการวางแผนกลยุทธ์ ($\overline{X}$ = 4.62) และด้านการจัดการบุคลากร ($\overline{X}$ = 4.58) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากเป็นอันดับสุดท้าย คือ ด้านผลลัพธ์ ($\overline{X}$ = 4.53)

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ จำแนกตามองค์ประกอบ

โครงการสำหรับการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. โครงการที่ 1 การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมและธรรมาภิบาลในสถานศึกษา	4.71	0.49	มากที่สุด
2. โครงการที่ 2 การส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาที่เป็นที่ยอมรับของสังคม และสามารถเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาชั้นนำของต่างประเทศ	4.71	0.49	มากที่สุด
3. โครงการที่ 3 การส่งเสริมให้ผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศและพัฒนาอัจฉริยภาพของผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและเป็นไปตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด	4.71	0.49	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	**4.71**	**0.46**	**มากที่สุด**

จากตาราง 2 พบว่า รูปแบบการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.71) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าในทุกๆข้อมีค่าเฉลี่ยรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.71)

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

รูปแบบการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1. หลักการและเหตุผลของรูปแบบ	4.93	0.25	มากที่สุด	4.90	0.30	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.85	0.36	มากที่สุด	4.87	0.34	มากที่สุด
3. สาระสำคัญของรูปแบบ	4.73	0.23	มากที่สุด	4.77	0.23	มากที่สุด
4. การนำรูปแบบสู่การปฏิบัติ	4.86	0.30	มากที่สุด	4.85	0.28	มากที่สุด
5. เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ	4.85	0.34	มากที่สุด	4.65	0.30	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	**4.5**	**0.1**	**มาที่สุด**	**4.81**	**0.30**	**มากที่สุด**

จากตาราง 3 พบว่า ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออก เฉียงเหนือตอนล่าง 1 โดยรวมทุกด้านมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.85) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุดสูงสุด ได้แก่ หลักการและเหตุผลของรูปแบบ ($\overline{X}$ = 4.93) รองลงมา ได้แก่ การนำรูปแบบสู่การปฏิบัติ ($\overline{X}$ = 4.86) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุดต่ำสุด ได้แก่ สาระสำคัญของรูปแบบ ($\overline{X}$ = 4.73

อภิปรายผล

จากการศึกษารูปแบบการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ผลการวิจัยนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. สภาพและแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1

2.1 สภาพการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ทุกด้านมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การนำองค์กร รองลงมาคือ การวางแผนกลยุทธ์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ผลลัพธ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การนำองค์กรและการวางแผนกลยุทธ์มีความสำคัญมากที่สุดในบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ด้วยเหตุผลหลายประการ คือ 1) การกำหนดทิศทางและเป้าหมายชัดเจน: โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีหน้าที่สำคัญในการให้การศึกษากับนักเรียนที่มาจากภูมิหลังและสภาพแวดล้อมที่หลากหลาย การนำองค์กรและการวางแผนกลยุทธ์ที่ดีจะช่วยกำหนดทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจน

2.2 แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้อำนวยการโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาพร้อมด้วยครูผู้ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้างาน ทั้ง 3 โรงเรียน มีการบริหารจัดการตามกรอบการดำเนินงานตามแนวทางการบริหารสู่ความเป็นเลิศทั้ง 6 ด้าน คือ 1) ด้านการนำองค์กร 2) ด้านการวางแผนกลยุทธ์ 3) ด้านการจัดการบุคลากร 4) ด้านการบริหารและการปฏิบัติงาน 5) ด้านการวัดประเมินผลการปฏิบัติงาน และ 6) ด้านผลลัพธ์ ที่สอดคล้องกับ

การบริหารงานในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ทั้งนี้ เพราะว่า ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาทั้ง 3 โรงเรียนได้มีการใช้องค์ประกอบการบริหารสู่ความเป็นเลิศที่มีที่มาจากต้นแบบเดียวกัน คือ รางวัลคุณภาพแห่งชาติมัลคิม บัลดริจ (The Malcolm Baldrige National Quality Award : MBNQA) ซึ่งจะมีองค์ประกอบการบริหารสู่ความเป็นเลิศเป็นเลิศที่เริ่มต้นจากการนำองค์กร การวางแผนกลยุทธ์ การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล กระบวนการปฏิบัติการและผลลัพธ์การดำเนินงาน เป็นสำคัญไปตามลำดับ สอดคล้องกับ นัยนา ตันเจริญ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนประถมสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีองค์ประกอบการบริหารสู่ความเป็นเลิศเริ่มต้นด้วยการนำองค์กร การวางแผนกลยุทธ์ การวางแผนกลยุทธ์ การมุ่งเน้นบุคลากร กระบวนการจัดการ และผลลัพธ์ ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้เป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญและเบื้องต้นของการบริหารสู่ความเป็นเลิศที่จะช่วยสนับสนุนองค์ประกอบด้านอื่นๆ ให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพโดยแต่ละโรงเรียนที่มีองค์ประกอบการบริหารสู่ความเป็นเลิศที่คล้ายคลึงกัน

2. การสร้างรูปแบบการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ได้ยกร่างรูปแบบการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 มี 5 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการและเหตุผลของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) สาระสำคัญของรูปแบบ 4) การนำรูปแบบสู่การปฏิบัติ และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะในการจัดกลุ่ม (Focus Group Discussion) ของผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน ได้รูปแบบการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้เป็นองค์ประกอบหลักที่มีความสำคัญต่อการพัฒนารูปแบบให้เกิดความสมบูรณ์ ทำให้รูปแบบมีความกระชับ สามารถเข้าใจได้ง่าย และง่ายต่อการนำเข้าสู่การปฏิบัติ สอดคล้องกับ พิเชฐ โพธิ์ภักดี (2553) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของรูปแบบว่า รูปแบบที่ดีควรมีองค์ประกอบที่มีขอบข่ายดังนี้ คือ ส่วนที่1 หลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ส่วนที่ 2 โครงสร้างและสาระสำคัญของรูปแบบ ประกอบด้วย 1. ฐานะของสถานศึกษา และความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาส่วนกลาง 2. บทบาทคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้อำนวยการ 3. การกระจายอำนาจภารกิจการจัดการศึกษา 4 ด้าน

4. หน่วยงานกำกับติดตาม ตรวจสอบและส่งเสริมสนับสนุนภารกิจของโรงเรียน 5. มาตรฐานและการประกันคุณภาพผู้เรียน ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบสู่การปฏิบัติและเงื่อนไขความสำเร็จ ประกอบด้วย 1. การนำไปสู่การปฏิบัติ 2. เงื่อนไขความสำเร็จ

3. ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์รูปแบบการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 พบว่า มีความเป็นไปได้และมีความเป็นประโยชน์ตามองค์ประกอบโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ เพราะว่า องค์ประกอบการบริหารสู่ความเป็นเลิศ ด้านการนำองค์กรมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้นำในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอาจมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการพัฒนาโรงเรียนให้ก้าวสู่ความเป็นเลิศ แม้จะต้องเผชิญกับข้อจำกัดและความท้าทาย ผู้นำที่มีความสามารถในการนำองค์กรสู่ความเป็นเลิศจะต้องมีทักษะในการรับมือกับปัญหาและหาวิธีแก้ไขที่สร้างสรรค์ เช่น การประสานงานกับภาครัฐและเอกชนเพื่อหาทรัพยากรสนับสนุน หรือการจัดการกับปัญหาภายในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำที่ดีจะสามารถสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกัน สร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จของโรงเรียน บุคลากรจึงมีแรงบันดาลใจในการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ และสามารถประสานงานและจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาสถานศึกษา สอดคล้องกับ แนวคิดรางวัลคุณภาพแห่งชาติของประเทศไทย (Thailand Quality Award: TQA) (สำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2560) ที่ระบุว่า การนำองค์กร (Leadership) หมายถึง การตรวจสอบว่าผู้นำระดับสูงใช้วิธีการในการกำหนดค่านิยม ทิศทางและความคาดหวังในการดำเนินงาน รวมทั้งการแสดงความรับผิดชอบต่อสาธารณะ และการสนับสนุนชุมชนโดยพิจารณาใน 2 ประเด็นหลัก คือ 1) การนำองค์กรโดยผู้นำระดับสูง : Senior Leadership หมายถึง วิธีการที่ผู้นำระดับสูงใช้ในการกำหนดทิศทางและทบทวนผลการปฏิบัติงานขององค์กร/สถานศึกษา 2) ธรรมาภิบาลและความรับผิดชอบต่อสังคม : Government and Societal Responsibilities หมายถึง วิธีการทีองค์กร/สถานศึกษา แสดงความรับผิดชอบต่อสาธารณะและเป็นสมาชิกที่ดีต่อสังคม

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546 ก.) *เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติเพื่อองค์กรที่เป็นเลิศ*. กรุงเทพฯ: อิโนกราฟฟิค.

_____. (2547). *พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา.* กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

พิเชฐ โพธิ์ภักดี. (2553). *การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนนิติบุคคล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

นัยนา ตันเจริญ. (2564). *การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.* บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล, นครราชสีมา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). *แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการบริหารจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550.* กรุงเทพฯ; โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2546). *เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติเพื่อองค์กรที่เป็นเลิศ.* กรุงเทพฯ: อินโนกราฟฟิค.